

ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЗАБУДОВИ ВУЛИЦІ СОБОРНОЇ У МІСТІ ВІННИЦІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто проблеми гармонізації та розвитку вулиці Соборної у місті Вінниці, з урахуванням історично-сформованих архітектурно-просторових особливостей її забудови впродовж XIX – XX ст. Виявлено специфіку формування та місце вулиці Соборної в структурі Вінниці, розглянуто історичну періодизацію розвитку вулиці.

Ключові слова: Вінниця, вулиця Соборна, архітектурно-просторовий розвиток, історична забудова, гармонізація.

Abstracts

Harmonization and development problems of Soborna Street in the Vinnytsia city are considered, taking into account the historically formed architectural and spatial features of construction in the XIX-XX centuries. The specifics of the formation and place of Soborna Street in the structure of Vinnytsia are identified, the historical periodization of the street development is considered.

Key words: Vinnytsia, Soborna Street, architectural and spatial development, historical buildings, harmonization.

Вступ

Проектування в сучасному міському просторі неможливе без дослідження особливостей архітектурно-просторової організації міста та урахування історичних передумов його розвитку. Необхідність проведення дослідження проблем гармонізації забудови вулиці Соборної сьогодні стала очевидною через збільшення обсягів реконструктивних перетворень в історичному центрі Вінниці. В просторі міста виникають новобудови, які часто не пов'язані змістовно та стилістично з історичною забудовою, що призводить до втрати унікальної панорами середмістя Вінниці.

На сьогодні залишаються невизначеними принципи гармонізації простору центрального історичного ареалу Вінниці, через що існує загроза втрати зокрема і цінної забудови вул. Соборної.

У другій половині XIX – на початку XX сторіччя забудова Соборної (історична назва у дореволюційний період – Поштова, після 1910 р. – Миколаївський проспект) являла собою осередок якісних змін в характері забудови центру міста. Тому вулиця Соборна, в певній мірі є «точкою відліку» для Вінниці та зразком впорядкування історичної забудови, з урахуванням історико-культурної значущості. Гармонізація вулиці можлива лише за умови дослідження її історичного та архітектурного становлення, комплексного аналізу забудови на різних історичних етапах.

Метою даної роботи є визначення проблем гармонізації забудови вулиці Соборної у місті Вінниці, встановлення особливостей її забудови впродовж XIX – XX ст., визначення факторів впливу на розвиток вулиці на різних історичних етапах.

Результати дослідження

Гармонізація міського середовища історичних міст України надзвичайно важлива для формування позитивного іміджу міста, створення сприятливого клімату для зовнішніх інвесторів і місцевого бізнесу та подальшого розвитку міста загалом. На сьогодні, органами місцевої влади та громадою Вінниці вжиті значні заходи щодо створення нового образу прогресивного, комфортного міста. Так, Вінницькою міською радою затверджена Стратегія розвитку Вінницької міської територіальної громади до 2030 року – “Стратегія 3.0”, що направлена зокрема і на формування унікального іміджу міста через позиціонування його історичних, архітектурних, культурних ресурсів [1]. Тому пріоритетні завдання сучасного розвитку українських міст передбачають визначення архітектурно-просторових особливостей їх забудови.

За результатами аналізу джерельної бази встановлено, що протягом XVII – XX ст. вул. Соборна стала відображенням поетапних архітектурно-стильових перетворень міського середовища [2].

Відповідно до архівних матеріалів [3] відомо, що до середини XIX ст. вулиця забудовувалась повільно і загальний характер новобудов відповідав традиціям провінційного будівництва, проте з 1870-х рр. будівлі почала набувати нової архітектурної образності із збереженням традиційності та тяжінням до імплементації засад і принципів нової естетики [4].

Аналіз архітектурно-просторової організації середмістя та літературних джерел показав, що сформована на початку XX ст. забудова вул. Соборної стала прикладом якісних змін традицій архітектури Вінниці та уособлювала нову концепцію вуличного ансамблю, що проявилась у відповідності силуету забудови ландшафтним особливостям місцевості та у фасадному характері забудови, що поширилась на прилеглі вулиці [5].

Проте у другій половині XX ст. східні квартали центральної частини міста зазнали нових змін у розплануванні, коли у 1950-х рр. було зведено залізобетонний центральний міст через р. Південний Буг зі зміною напрямку вул. Соборної. При чому була частково збережена історична забудова старого напрямку вулиці від колишнього єзуїтського монастиря до зруйнованого залізного мосту через річку на острів Кемпу. Також у 1968 р., на місці ринкової площі (XVII–XVIII ст.), було зведено кінотеатр «Росія», в наслідок чого втрачено давнішу забудову та історичний планувальний уклад ділянки [6].

Отже, у другій половині XX ст., періоду тоталітарної ідеології, історичне місто втрачає свою текстову ідентичність, а середмістя зазнає змін. Нові просторові доміанти відвернули увагу від історико-архітектурної спадщини, позбавивши таким чином художній образ міста рис індивідуальності та своєрідності [2]. Через непродуману містобудівну політику простір історичного ядра не лише змінив свою розпланувальну структуру, але й висотний масштаб. Як приклади такої дисгармонійності в забудові, можна згадати будівлі «Укртелекому», Миської ради, Адміністративного суду та ін., зведених протягом 1960 – 1980-х рр. [6].

Сьогодні в історичному середовищі Вінниці, поряд із цінними об'єктами, є значна кількість малоцінної забудови, що дисонує, присутні нові дисгармонійні споруди, а також відзначається втрата у забудові кварталів. Тому актуальною є проблема відновлення гармонійного архітектурно-композиційного образу міста Вінниці, шляхом виявлення та нівелювання дисгармонійних об'єктів архітектури другої половини XX – початку XXI ст. та створення нових акцентів [2].

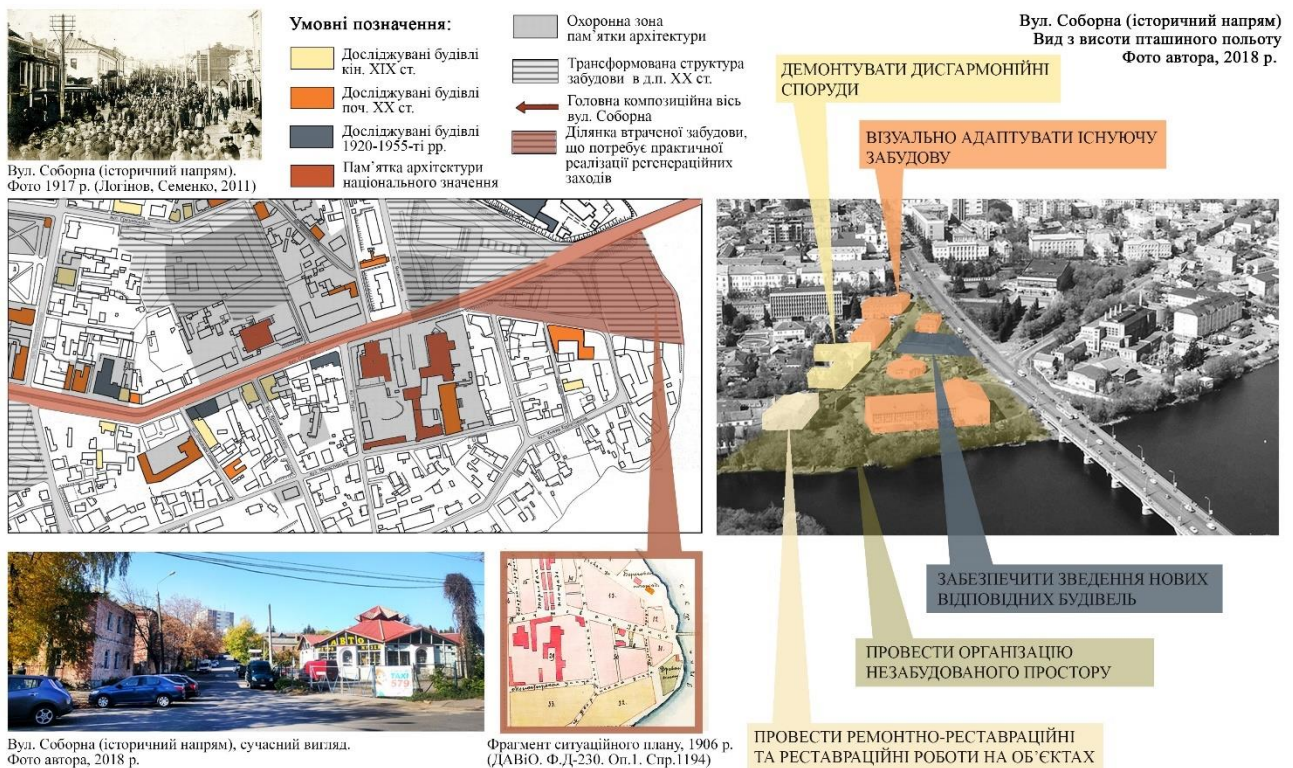


Рис. 1. Приклад впорядкування вул. Соборної (історичний напрям) [2].

Отже, в історичному ядрі м. Вінниці зберігаються різночасові планувальні організації, що доповнені сучасною забудовою. Найбільших розпланувальних змін зазнали східні ділянки вулиці Соборної, що потребують практичної реалізації регенераційних заходів. Задля успішної інтеграції містобудівного утворення в сучасне життя міста мають проводитися роботи, спрямовані на функціональну реабілітацію і адаптацію існуючої забудови, її реновацію, а також допускається модернізація маловиразних споруд, що не належать до пам'яток. Загальна мета ревіталізації фрагменту історичного середовища з частково ліквідованої структурою полягає в охороні збережених пам'яток, відбудові втрачених, символічному ознакуванні первинної композиційної структури, з метою створення умов для перспективної відбудови цілого простору середмістя та розвитку туризму [7].

Висновки

Здійснено комплексне дослідження архітектурно-просторових особливостей забудови вулиці Соборної у місті Вінниці впродовж XIX – XX ст. Встановлено, що сьогодні забудова центральної частини міста являє собою складну систему, побудовану за певними композиційними, містобудівними, та об'ємно-просторовими принципами. Однак, аналіз показав, що в просторі середмістя Вінниці існують дисгармонійні ділянки, де планувальна структура забудови порушена та втрачені цінні архітектурні об'єкти, що окреслює основні сьогочасні проблеми гармонізації вулиці.

Виходячи з визначених в дослідженні архітектурно-просторових особливостей забудови вулиці Соборної та історичних передумов, можливо рекомендувати наступні основні заходи гармонізації забудови: для майбутніх новобудов – збереження масштабності забудови вулиці, відповідність містобудівній ситуації та рельєфу, використання відповідних історичних засобів організації силуетів нових споруд; охорона збережених пам'яток архітектури; реставрація, реновація, ревалоризація цінних об'єктів архітектури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Стратегія розвитку Вінницької міської територіальної громади до 2030 року – Стратегія 3.0 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.vmr.gov.ua/stratehiia>
2. Субін-Кожевнікова А. С. Розвиток архітектури м. Вінниці наприкінці XIX – у першій половині XX ст. : дис. ... канд. арх. : 18.00.01 / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2020. 273 с.
3. Протоколи Управи. Державний архів Вінницької області. Ф. Д-230. Оп.1. Спр.1217.
4. Кароева Т.Р. «Історія має право сподіватись від міста Вінниці блискучого майбуття...». - Вінниця: Нілан-ЛТД, 2018. – 216 с.
5. Царенко, С. и Солейко, Е., Звезда Григория Артынова, первого Винницкого Городского Архитектора. Винница: Нова Книга, 2012. 286 с.
6. Спусканюк, В. Спогади архітектора. Вінниця: Власюк. 2010. 248 с.
7. Рибчинський О. В. Розвиток архітектури м. Вінниці наприкінці XIX – у першій половині XX ст. : дис. ... доктора арх. : 18.00.01 / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2017. 438 с.

Ковальський Олексій Вячеславович – студент групи БМ-19б, Факультет будівництва, цивільної та екологічної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: alexeysuper0@gmail.com

Субін-Кожевнікова Альона Сергіївна – к. архітектури, старший викладач кафедри будівництва, міського господарства та архітектури, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: subinkozhevnikova@vntu.edu.ua

Науковий керівник: **Субін-Кожевнікова Альона Сергіївна** – к. архітектури, старший викладач кафедри будівництва, міського господарства та архітектури, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: subinkozhevnikova@vntu.edu.ua

Kovalskiy Oleksii Viacheslavovich – Faculty of Civil Engineering, Civil and Environmental Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: alexeysuper0@gmail.com

Subin-Kozhevnikova Alona – Ph.D. (Candidate of Architecture), Senior Lecturer of Department of Construction, Municipal Economy and Architecture, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: subinkozhevnikova@vntu.edu.ua

Supervisor: **Subin-Kozhevnikova Alona** – Ph.D. (Candidate of Architecture), Senior Lecturer of Department of Construction, Municipal Economy and Architecture, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: subinkozhevnikova@vntu.edu.ua